

Artikel til Samfundsfagsnyt 24.000 tegn incl. mellemrum

Tendenser i Kinas økonomi og politik: En ny udviklingsmodel?

Af Clemens Stubbe Østergaard

Historisk er der ingen fortilfælde for så lang vedvarende vækst, og så stor fattigdomsreduktion, som Kina har præsteret de sidste 30 år. Det har været et heldigt, og også dygtigt styret, forløb. Efter 30 års (næsten)planøkonomi, så vi gennem årtier en stadig mere markedsorienteret udvikling. Men jo mere markedsorienteret, jo mere sandsynligt er det jo, at der vil komme økonomiske tilbageslag med alvorlige følger for beskæftigelsen. Den private sektors andel af bruttonationalproduktet er steget fra 17% i 1990 til 70% i dag, og i byerne er privatiseringen af boligmarkedet gået fra 15% til 70% ejerskab. Derfor vil en økonomisk nedtur ramme ind i en struktur, hvor beskæftigelsen er i private selskaber og hvor partiet ikke bare kan sige: ”I producerer videre til lager”. Virksomhederne lukker og folk bliver arbejdsløse: hvordan så betale huslånet, skolepengene, lægeregningen?

Den kraftige vækst har også givet problemer, som ikke er ukendte for højvækst økonomier: regional og individuel ulighed, øget land-by kløft, miljøforringelse ved hastig industrialisering i et svagt reguleringsregime, korruption og dårligt ledede lokalmyndigheder. De manglende institutionelle rammer til regulering af et vildtvoksende marked øger de nævnte problemer. Sundhed og uddannelse har lidt under afviklingen af de hidtidige offentlige rammer for dem.

Jeg vil argumentere for, at de mange uheldige følger af den kraftige satsen på vækst under Deng Xiaopings udviklingsstrategi har overbevist de ledere som kom til i 2002-3 om, at et paradigmeskift er nødvendigt: med et konfuciansk kodeord ”det harmoniske samfund”. I det følgende viser jeg først problemerne indenfor sundhed, uddannelse, miljø, korruption, så ser jeg på de fremgangsmåder den nye ledelse har anvendt for at ændre politik, derefter hvad den går ud på, og hvordan den kan forklares. Og endelig hvilke problemer den indebærer.

Sundhed: et sort kapitel

Med 20% af verdens befolkning tegner regeringen sig for under 1% af verdens sundhedsudgifter. Det er faldet så meget i det seneste årti, at familierne nu må have halvdelen af udgifterne op af egen lomme (på landet ca 90%). Kun 12% har sygesikring og halvdelen af Kinas mange bønder har ikke råd til et lægebesøg. Land-by kløften er slem på dette felt: på landet er børnedødeligheden 2-3 gange større, det samme gælder underernæringen, og 20% af husstande på landet har ikke ordentligt drikkevand. Centralregeringen har simpelthen læst udgifterne over på folk selv, eller på de lokale amts- eller bystyrelser. De er ofte gået konkurs, eller er ihvert fald meget forgældede, og for at skaffe penge sælger klinikker og hospitaler hellere kure og mediciner, end de laver forebyggende arbejde. Offentlige hospitaler får kun 10% af omkostninger dækket af staten.

Uddannelse: Konfucius ville være bedrøvet

En million børn er droppet ud af skolen hvert år, fordi familierne ikke har råd til skolepenge og bøger. Andelen af analfabeter steg 36% mellem 2000 og 2005, så den nåede 116 mio.. Her er igen læst over på småbyer og landsbyer, som simpelthen ikke har pengene til skoledrift og lærerlønninger. De laver så masser af afgifter og særskatter, som vender den tunge ende nedad. Der er en stor intelligensreserve på landet, men fire års universitetsuddannelse koster 40 års indtægt for en farmer i Vest-Kina. Der har manglet støtte til studerende fra landet.

Miljø: træk ikke vejret for dybt

Nu er 58% af Kinas floder så forurenede, at de ikke kan bruges til drikkevand. Grundvandet under 90% af byerne er også forurenede, og urensede kloakudløb ødelægger mange steder kysternes økosystemer. Enhver der har trukket vejret i en af Kinas 170 millionbyer ved at luftforureningen er slem, inden længe overgår Kina USA's CO2-udslip. De forudsigelige sundhedsmæssige omkostninger ved dette er meget høje. I det hele taget koster miljøskader, ifølge Verdensbanken, over 3% af nationalindkomsten, mod det globale gennemsnit på 0,81% . Bag nogle af problemerne ligger ineffektiv ressourceudnyttelse, som følge af et lavt teknologisk niveau.

Fattigdom og ulighed: især land-bykløften

Tre fjerdedele af den fattigdomsreduktion verden har præsteret siden 1980 står Kina for. Efter at 400 millioner mennesker er løftet ud af fattigdom, har man fået reduceret andelen af fattige fra 53% til 8%. De er til gengæld rigtig svære: disse 130 mio som lever for under en dollar om dagen bor langt fra alfarvej i bjerge og andre naturligt ufavorable områder. Der er dog blevet flere i byerne: på 25 år er de vokset fra 2-3% til 9-12% af befolkningen.

Den florerende kapitalisme, i en økonomi der ikke er transparent, har gjort nogle til milliardærer og millionærer. Indkomsten er steget i gennemsnit 9% om året de sidste 35 år. Men mens næsten alle er gået frem i absolutte tal, er indkomstuligheden vokset stærkt over 30 år, fra en Gini-koefficient på 0,21 til 0,45. Per capita indkomsten for de rigeste 100 af Kinas 2500+ amter er 85 gange større end den for de fattigste 592 amter. Indlandsprovinser er ringere stillede end kystprovinser under reformpolitikken, og på individplanet ejer de rigeste 10% ikke mindre end 45% af værdierne, mens de fattigste 10% må nøjes med 1,4%. Det kunne der rådes bod på med et socialt sikkerhedsnet, men de fonde man er i gang med at opbygge mangler mellem 300 og 1000 mia yuan for at slå til.

Korruption –kan true partiets overlevelse

En af Shanghai's topledere, Chen Liangyu, mistede sit job i foråret fordi han havde fundet mere givtige anvendelsesmuligheder for centralt tilførte pensionsmidler. I sommers fik den tidligere leder af Fødevarer og Medicinstyrelsen Zheng Xiaoyu en dødsdom for bestikkelse, og nu skal alle de 170.000 licenser udstedt under ham gennemgås. Bestikkelsessager findes hyppigt ved udnævnelser, offentlige indkøb og kontrakter, samt i bankvirksomhed og de selskaber der har monopoler, fx elforsyningen. Folk finder sig ikke i det: på landet skyldes 30% af uroligheder med over 100 deltagere korruption, 50% skyldes jordafståelsesproblemer som ofte har korrupt karakter, jf at 4-5 af Kinas ti rigeste mænd er i 'real estate'. De sidste 20% skyldes forurening, hvor korrupt tilsynspraksis også kan være en faktor. Korruptionen er ikke værre end i andre u-lande, men den er vokset med reformerne og sidste år blev skredet ind overfor næsten 100.000 af de 73 mio partimedlemmer.

Problemerne er omfattende og erkendte. Samtidig giver de anledning til stigende utilfredshed. Men der synes at være en proces i gang for et paradigmeskift:

Det begyndte med en masse symbol-politik fra den nyvalgte Generalsekretær Hu Jintao og senere Premierminister Wen Jiabao: det første møde i det nyvalgte Politburo handlede om fattigdom; derefter en tur til en af revolutionens vugger og tale om enkel levevis og hård kamp; så til fattige områder i Nordøst-Kina og Indre Mongoliet, istedetfor at drage til det velstående Shanghai; ovenpå det en partikonference om fattigdom på landet, betegnet ”Prioriteternes prioritet”; videre til diskussioner om hvordan landbrugsstøtte kunne ydes direkte, udenom forskellige sugerør på provins og amtsniveau; endelig – og her er det mere end symbolpolitik – øgede bevillinger til uddannelse, sundhed og kultur især på landet.

Processen gennem partiets styrende organer kan også aflæses. Den starter i den mindste forsamling, de ni mand der udgør Kinas ’koncernledelse’, dvs. Politburoets forretningsudvalg. I det nye 24-mands Politburo holdes der i forbindelse med de månedlige møder temacentrerede 1-dagsseminarer med akademisk input fra universiteter og tænketanke, stundom med vestlige koncernledere. På de i gennemsnit årlige møder i Centralkomiteen fra 2003 frem bekræftes stadig mere artikulerede versioner af den ny politik. På mødet i oktober 2005 gælder det udmøntningen af 11.Femårsplan. Det er ikke længere planer i traditionel forstand, men det nærmeste man kommer et partiprogram og den viser hvilke emner der prioriteres 2006-10. Den vedtages efterfølgende i marts 2006 af Kinas ’parlament’, Den nationale folkekongress. Den nye politiks gennemførelse er også afhængig af personer, og via en større kampagne over 18 måneder bliver hvert eneste partimedlem set efter i sømmene, så man kan selekttere folk der vil implementere de nye tanker. På den 17. partikongres i oktober 2007 bekræftedes endelig de forløbne års politiske arbejde, så de bliver grundlag for Hu-Wen administrationens anden femårstermin til 2012. (Ledere sidder kun 2 x 5 år, en regel Deng Xiaoping fik indført for at forynge og regularisere ledelsen på alle niveauer.)

Der mangler ikke slagord: ”Det harmoniske samfund”, ”menneskecentreret politik”, ”et samfund af boligejere”. Hu Jintao siger i april 2006: ” Kina prøver at bygge et harmonisk samfund . et samfund med demokrati og retsstyre, med fairness og retfærdighed, integritet, broderskab, vitalitet, stabilitet, orden og harmoni mellem menneske og natur”, Da jeg overfor en kinesisk bekendt anførte at det havde jeg ligesom hørt før, svarede han ”Men det har vi ikke”, og det er jo

rigtigt. Efter mange år med først klassekamp og så vækstfetischisme, handler det nu om at imødegå sociale spændinger

I punktform kan den nye politik sammenfattes sådan her:

1. Mere (livs)kvalitet og balance i væksten
2. Mere lighed by-land imellem og mellem regioner
3. Bæredygtighed økologisk og ressourcemæssigt, dvs genbrug og energibesparelse
4. Innovation og teknologi: at øge evnen til selvstændig nytænkning
5. Et harmonisk samfund: gennemsigtighed i administrationen og social retfærdighed

Nu kunne det hele være varm luft, og populistiske forsøg på at samle om ikke stemmer, så goodwill i befolkningen. Derfor er det nødvendigt, at se efter indikationer i form af *konkret gennemført* politik indenfor problemområder indenfor de seneste år.

Landbrugspolitik. Her er skattebyrden sænket til nul, den flere tusinde år gamle landbrugsskat er væk. Der er også givet løfte om helbredsklinikker i alle 640.000 landsbyer, via en 87% stigning i sundhedsbudgettet. Der er givet gratis uddannelse til foreløbig 60% på landet, alle skal have det i løbet af de næste 2-3 år. Fra 2002 begyndte man at oprette andelssygeforsikring (sygekasser) med et bidrag fra staten. Det er formentlig første gang i Kinas lange historie, at der flyder ressourcer fra by til land, over regeringsbudgettet. Hidtil har landet betalt regningen for industrialiseringen og byernes boom.

Miljøpolitik. Vesten ordnede miljøproblemerne da man blev rige. Kina skal klare dem mens de endnu er fattige. Der er en miljølovgivning, den skal bare håndhæves. Dvs at lokale funktionærer skal overbevises om, at de bliver fyret eller får en dårlig karriere, hvis de holder hånden over lokale virksomheder. Derfor overvejer man at ændre forfremmelseskriterierne, så økonomisk vækst betyder mindre. Man rammer nu også krænkende virksomheder ved at nægte dem banklån.

Den ineffektive ressourceudnyttelse bekæmper man ved at lukke mange små sværindustrier for at give de store råd bedre teknologi (og forureningsindsats) Man giver også skattebegunstigelser til små nye virksomheder, der opfylder miljøkrav fra starten. I øvrigt bruger man tiltagende markedsmekanismen ved at lægge miljøafgifter på fx biler og træbaserede produkter, kræve miljøattester ved salg af nye boliger, etc. Kina har lavet 100 års udvikling på tyve år, og ditto

med forureningen desværre. Men den gode nyhed er at teknologien findes, andre har løst smogproblemer (London i 50'erne), flodforurening (Rhinen i 60erne), tungmetalproblemer (Japan i 70erne), etc.

Regionalpolitik er et andet eksempel på, at sejlene rebes ift Deng Xiaopingtiden. Der er startet store programmer i Vest-Kina, på områder hvor Øst-Kina selv forventes at betale, så der er mere omfordeling end tidligere. Ikke i form af en skatterabat, men egentlige budgetoverførsler, øremærkede bevillinger og kompenserende overførsler.

Industripolitik: efter at have fyret 45 mio arbejdere i den statsejede industri mellem 1995 og 2001, holder regeringen nu fast i visse vigtige firmaer. I syv nøglesektorer vil staten holde fast i over 51% ejerskab. Den resterende offentlige sektor stabiliseres nu overfor privatisering og udenlandske opkøb. Her ses altså også en opbremsning.

Jordpolitik: Lokale myndigheders lyssky jordtransaktioner bliver nu overvåget af en ny styrelse, som meget snedigt har ni regionale kontorer, dvs. den ligger under centret i Beijing men ovenover de 30 provinser, så den ikke bliver fedtet ind i lokale hensyn. Her skal man huske, at en provins kan være på størrelse med Frankrig og rumme 100 mio indbyggere, så der er noget at holde opsyn med.

Mange af de politikker som er beskrevet ovenfor var i deres vorden før 2002, men nu er der mere penge og power bagved. Der er også, hos de ledere der kom efter Jiang Zemin, et stærkt drive i retning af at identificere problemer i tide, og foretage sig noget for at reducere deres betydning. Man responderer på det der ses at bekymre befolkningen, næsten i en slags simuleret demokrati, som også omfatter tiltagende brug af offentlige høringer.

Hvad er forklaringen på skiftet?

Der er naturligvis mange gode grunde til at rette op på en politik, der har ført til de tilstande som er beskrevet tidligere, men hvilke faktorer har mon især været virksomme?

-Den nye ledelses holdninger og dens baggrund i fattigere indlandsprovinser er et oplagt element i en forklaring.

-Den videnskabsbaserede tilgang til politik, og den megen anvendelse af forskningsinput hører også med. Der er ledt aktivt efter forbilleder i både tid og rum: Roosevelts 'New Deal' politik fra 1930'ernes USA, den tyske udgave af korporatisme, og nu den tiltrækkende nordiske model som studeres indgående af ekspeditioner fra Kommunistpartiet.

-en voksende erkendelse af, at manglende bæredygtighed i bred forstand vil give en faldende levestandard og dermed undergrave partiets ledelsesmonopol, fratage det legitimering og dermed politisk magt.

-en økonomisk begrundelse: for at komme yderligere væk fra eksportbaseret vækst skal der skabes et større hjemmemarked. Kineserne sparer meget op pga manglende pension og udgifter til sundhed og uddannelse, derfor kan man øge forbruget ved at sætte ind her.

-endelig en mulig politisk begrundelse: hvis der er dannet en styrende alliance af økonomiske og politiske eliter, kan den have behov for at holde arbejdere og bønder i ro ved at smide nogle lunser om på bagsmækken. Dvs lapperi for at bevare systemet.

Problemerne for denne 'New Deal' politik er mange.

Det største problem ligger i implementering, at få lokale myndigheder til at gennemføre centrals politik. Her er omlægningen af forfremmelseskriterier, så de omfatter fx miljø, fattigdomsbekæmpelse, uddannelses og sundhedsindsatser, vejen frem. Også udvælgelsesprocessen før den 17.Kongres er blevet brugt til at fremme den nye politik.

Et andet problem ligger i det forhold, at markedsreformerne skabte nye grupper der havde fordel af reformer, og som dermed fik ressourcer til at støtte videre reform. Det var en vinderkoalition af politikere og erhvervsliv, som naturligvis også medførte nogen korruption. 39% af direktører er partimedlemmer, 35% af de rigeste kinesere er det også. New Deal politikken derimod gavner grupper der ikke har den samme gennemslagskraft. Der er ganske vist nogle ledere som prøver at kompensere reform-tabere ved en *qinmin*-politik (at række ud til almindelige mennesker). Men hvor langt kan man gå, før andre protesterer mod denne omfordeling? Den nye politik bruger jo budgettet til at gavne store interessegrupper, og på helt legitim vis. Alligevel kan man frygte en skatteprotest, hvis der fx laves en mere progressiv indkomstskat. Paradoksalt nok er der ikke meget demokrati-støtte at hente fra nogen side. De besiddende vil have regeringen til at værne

ejendomsretten, incl den nye Audi og ejerlejligheden; de tabende vil have velfærdsgarantier. Begge ser hen til at Kommunistpartiet kan levere varen.

Et tredje og mindre problem har udenrigspolitisk karakter: hvis det lykkes at få kineserne til at spare mindre op, hvem skal så købe de statslåns- og andre papirer som finansierer USA's store handels- og betalingsbalanceunderskud? Japanerne kan ikke klare det alene.

Resumerende, hævder jeg altså, at Kina er gået fra Karl Marx via Adam Smith til Karl Polanyi : fra planøkonomi over (neo)liberalisme til New Deal-politik. Teoretikeren Eduard Bernstein og hans demokratiske socialisme er også relevant for en forståelse af Kina i dag. Man er gået fra Deng's "det er glørværdigt at blive rig" (lagt ham i munden af en journalist, men alligevel) til Wen Jiabao i 2007: "flåden sejler ikke hurtigere end det langsomste skib".(i hans skånselsløse rapport til folkekongressen i marts). I løbet af de sidste fem år er den årlige indkomst per hoved fordoblet, til \$2000, men det er ikke lykkedes at få bremsset den stigende ulighed. Derfor var den i fokus i den rapport Hu Jintao gav til partiets 17. Kongres i oktober, en kongres som bekræftede 'genopretningspolitikken' skitseret ovenfor. De kommende fem år vil så vise om den bliver gennemført i praktisk politik.

Nogle oplagte supplerende spørgsmål: (fra diskussionen)

Kan væksten fortsætte?

Nej, den to-cifrede vækst kan ikke fortsætte. Men Kina har arbejdskraftreserve nok til 20-30 år – så længe kan der vandre ti-millionvis fra land til by i verdenshistoriens mest omfattende urbanisering. (urbaniseringsgraden var 26% i 1990 og er nu 44%) Fra 2015 har Kina dog et demografisk problem, idet antallet af ældre ift den arbejdsdygtige befolkning stiger. Der er alligevel udsigt til, at Kina overhaler USA i 2040 og bliver verdens største økonomi. Per capita vil man dog stadig være et velsitueret udviklingsland, og meget langt fra det forventelige amerikanske niveau. Væksten breder sig fortsat ind i landet, mod Vest, og kinesiske lønninger stiger, i takt med at landets industrier bevæger sig opad i værdikæden. Derfor vokser middelklassen også, og den udgør allerede 2-300 millioner.

Der er problemer med den makroøkonomiske styring under den nuværende overophedning af økonomien, hvor inflationen vokser lidt. Pengepolitik er svær at bruge, dels fordi kapitalmarkederne er underudviklede, så renteændringer ikke har den store virkning, dels fordi banksystemet endnu er så fragmenteret, at det er svært at videretransmittere centrale policy direktiver. Der skal derfor meget aggressiv kreditstramning til for at gøre indtryk, men det kan medføre arbejdsløshed og true samfundets stabilitet. Derfor bliver det fristende at anvende administrative midler, og så bliver centrale planlæggere vigtigere end centralbankfolk, når man skal genetablere kontrollen med en overophedet økonomi. Der er dog brugt andre makroøkonomiske midler til at opsuge den store overskydende likviditet i Kina: moderate rentestigninger, tilskyndelse til oversøiske investeringer, afkøling af aktiemarkedet med øget stempelafgift, moderat pengepolitisk stramning og lidt hurtigere revaluering af yuan'en. En anden måde at begrænse investeringslysten er at administrativt begrænse den mængde jord der kan overføres til industri- og boligbyggeri. Investeringerne falder og effekten går så videre til andre industrier i bygge og ejendomssektoren. Desværre kan det også have en inflatorisk virkning på huspriserne. Løsningen på de omtalte styringsproblemer er at reformere det finansielle system, så pengepolitik bliver en effektiv måde at kontrollere efterspørgslen.

Partiets ledelse nu og efter 17.Kongres

Som det så ud i 2006 karakteriserede den meget erfarne amerikanske Kina-forsker, Alice Miller, landets styrende som ” den yngste, bedst uddannede, mest teknisk kvalificerede og professionelle ledelse Kina har haft.” Den nye ledelse som fremkom af den 17.Kongres kaldes undertiden 5.generation (nl. efter Mao, Deng, Jiang Zemin og Hu) Den kommer typisk fra ydmyge kår, for 80% vedkommende med en kandidat eller Ph.d grad, mange i samfundsvidenskab og ikke i så høj grad som før ingeniører eller teknokrater. Mange har været i ledelsen af partiets ungdomsliga. Over halvdelen har været sendt ud på landet efter Kulturrevolutionen, og det er formentlig den eneste gang i Kinas historie, at så mange ledere vil have førstehåndserfaring med landbrug. De har en del udlandserfaring og er altovervejende civile og ikke militære. Hu's efterfølger, som skal lede partiet fra 2012 til 2022, må forventes at skulle findes blandt de 4-5 nyoptagne i partiets øverste ledergruppe, de 9 mand i Politburoets stående udvalg. Da personen gerne skal gå af før 70 må han være mellem 50 og 55 år nu, og han skal være en stærk manager

med erfaring både fra provinsledelse og center. Der tegner sig flere muligheder i den nyvalgte komite, dels til præsident og generalsekretær, dels til kommende premierminister og posten som leder af Kinas nationale folkekongres. Det er de tre til fire topposter i systemet.

Hvor bliver demokratiet af?

Der er mange forskellige synspunkter blandt forskere:

Dorothy Solinger ser ikke demokrati som umiddelbart forestående, men derimod nok ” en stadig fremgang for de bedrestillede gennemslagskraft og rådgivende kapacitet, ledsaget af indrømmelser (nogle substantielle andre symbolske) til de underprivilegerede, som vil blive fastlåst som de socialt og politisk udelukkede.”

Hun støttes af en kinesisk forsker, Yu Jianrong, fra Samfundsvidenskabernes Akademi, som i foråret skrev: ”Der er opstået en ny elite-alliance under denne nye fase (post-1989): en kombination af politiske eliter (regeringen), økonomiske eliter (erhvervslivets professionelle) og akademiske eliter (forskningsverdenen og kulturen) ... på den anden side af ligningen er arbejdere og bønder, som på grund af deres armod er undertrykt af stærke politiske kræfter og er, stort set, udelukket fra økonomisk, politisk og intellektuelt liv... (de) har ingen sand repræsentation af deres interesser i den formelle politiske proces og har været ude af stand til at organisere sig til at kæmpe for en fælles interesse.”

En tredje forsker, amerikansk denne gang, mener at Hu Jintao prøver at gøre Kinas autoritære institutioner mere responsive, mere effektive og mindre korrupte. Men en neo-konfuciansk barnepigestat, selv en der er støttet af en alliance mellem stat og foretager-bourgeoisie, kan ikke rumme de komplicerede og brydende politiske interesser som opstår i et dynamisk moderniserende samfund. Især når demokratiseringen af information (siden 1979 er der blevet 50 gange flere blade og tidsskrifter, 30 gange så mange TV og radiostationer, 600 mio mobiltelefoner og 160 mio Internetbrugere) sætter fart i aggregeringen og artikuleringen af samfundsmæssige utilfredsheder, så de bliver sværere at ignorere og dermed presser styret til at komme op med flere institutionaliserede inputs, og muligheder for at stille det til regnskab – som fx demokratiske valg. De vil formentlig fremkomme igennem styrets egne beregninger om

hvordan man bedst overlever, snarere end ud fra protestbevægelser fra neden. En evolutionær tilpasning vil altså ende i demokrati.

Selv ser jeg, som antydnet ovenfor, kun en lav folkelig interesse i demokrati, fordi både vindere og tabere ser hen til kommunistpartiets beskyttelse af deres interesser. Det er karakteristisk, at de mange små protester ikke samles, og ikke udfordrer parti eller system, men altid kun drejer sig om enkeltsager og lokale myndigheder. Udover den afsnørelse som kommer af, at de private foretagere er i en tæt nexus med partiet, ser befolkningen som helhed politisk stabilitet og et velordnet samfund som vigtigt for at landet kan gøre yderligere fremskridt, økonomisk og internationalt. Arbejdskraften er splittet og ser sjældent liberalt demokrati som løsningen på sine problemer. Disse ting betyder dog ikke stasis eller immobilisme. Dels gennemføres der hele tiden forsøg med udvidelse af demokratiske fremgangsmåder ”af hjemmedyrket art” og også intra-parti demokrati, dels er der en løbende debat om nødvendigheden af demokrati (se fx Yu Keping i Beijing Aftenblad Oktober 2006 med lang efterfølgende debat). Endelig kan billedet ændres brat ved en økonomisk krise, eller mere gradvis hvis der tilvejebringes større økonomisk lighed, så hverken vindere eller tabere har så meget at frygte af en demokratisering.

Clemens Stubbe Østergaard

(lave en box med nyeste statistik, for første halvår 2007) (evt. box med mål i 11. femårsplan?)
(evt box med ”Kina rangerer globalt..”)